

NIEUWE UITGAVEN.

Letters of David Ricardo to J. R. Mc. Culloch, 1816—1823, edited, with introduction and annotations, by J. H. Hollander, Ph. D., New-York 1895 (Vol. X N° 5—6 der Publications of the American Economic Association).

Er zijn, gelijk men weet, twee Ricardo's. De eene is geboren in 1772, gestorven in 1823. Het geboortjaar van den ander is niet nauwkeurig te bepalen en zijn sterfjaar, helaas, nog niet aangebroken. Deze tweede Ricardo heeft de onzinigste meeningen verkondigd; bijvoorbeeld, dat stoffelijk eigenbelang 'smenschen eenige drijfveer is en *laissez faire* altijd de beste politiek; dat de hoeveelheid arbeids, die de voortbrenging der dingen gekost heeft, letterlijk de éénige maatstaf is van hetgeen zij waard zijn; dat de pacht prijzen der landerijen onafgebroken stijgen moeten; dat de koopkracht van het geld uitsluitend afhangt van het aanbod van ruilmiddelen; en meer in dien smaak. Het is te betreuren, dat men bij het vermelden van Ricardo's naam meestal nalaat te zeggen, wien men bedoelt, den in 1772 geborene of den anderen; hierdoor is veel misverstand gerezen. Zoo verhalen ons Duitsche economen gaarne, dat Ricardo de geestelijke vader is geweest van Carl Marx. Natuurlijk bedoelen zij den tweeden Ricardo, want tusschen de leeringen van Marx en die van den schrijver der *Principles* bestaat te nauwernood een schijn van verband. Maar niet iedereen weet dit, en zulke uitspraken deden vergissingen ontstaan, die voorkomen hadden kunnen worden door een kleine toelichting. Men zal wel doen, waar Ricardo genoemd wordt, steeds van de onderstelling uit te gaan, dat de tweede is bedoeld, want in wetenschappelijke geschriften speelt hij een veel grootere rol dan de eerste. De Ricardo van de *Principles*

wordt nauwelijks meer gelezen; hetgeen wel jammer is, want niet al het door hem geschrevene is verouderd, en wie met eenigen goeden wil is bezielde kan nog altijd veel van hem leeren. Men moet hem lezen met de pen in de hand, en daarbij nooit vergeten dat men te doen heeft met iemand, die aan Mc. Culloch schreef: "To compose is to you an easy task, with me it is a laborious effort" ¹⁾).

Het boekdeeltje, dat ik hier aankondig, is niet de eerste bundel brieven van Ricardo, die het licht ziet; reeds in 1887 gaf Dr James Bonar *Letters of David Ricardo to Thomas Robert Malthus* uit, een veel grooter verzameling dan deze. Ricardo en Malthus worden vaak in éenen adem genoemd; inderdaad verschillen zij op gewichtige punten van elkander, en hier, waar Ricardo zich vrij tegenover een derde uitspreekt, komen de verschilpunten zeer sterk te voorschijn. Ricardo verwijt Malthus vele dingen, maar dit bovenal: niet te begrijpen, dat overvloed gewenscht is. Malthus is altijd bang, zegt hij, dat er te veel zal komen: te veel kapitaal, te veel goederen. "Malthus continues stoutly to deny that demand is only limited by production. He thinks that capital might be very mischievously augmented in a country." (Bl. 52). Hij vreest, dat de goederen geen aftrek zullen vinden. "According to him you produce too much and consume too little, and as you are so obstinate that you will not consume yourself, he recommends that taxes should be imposed, and that government should expend for you." (Bl. 67). Zoo sarcastisch scherp worden de dwalingen, waarvan Ricardo zijn vriend beticht, in de verzameling van Dr Bonar niet geformuleerd, en evenmin is daar te lezen wat hij 2 Augustus 1820 uit Brighton schrijft: "Since I have been here I have been giving a second reading to Mr Malthus' book (de kort te voren verschenen *Principles of Political Economy*). I am even less pleased with it than I was at first. There is hardly a page which does not contain some fallacy." (Bl. 77). Deze beide mannen waren het met elkander eens over het vraagstuk der

¹⁾ Als hij Mc. Culloch eenige aantekeningen zendt, schrijft hij: "The style you will find miserably bad, but that is a fault from which I cannot free any performance of mine." (Bl. 87).

pacht en over dat der bevolking, maar verder over weinig punten van aanbelang.

De brieven aan Mc. Culloch zijn in 1894 ten geschenke gegeven aan het Britsche museum; zoo werden zij publiek domein. Dr. Hollander liet ze overschrijven en gaf ze uit. Zij handelen over verschillende onderwerpen, maar voor zoover die onderwerpen van wetenschappelijken aard zijn, over geen andere dan over dezulke, waarover Ricardo in zijne werken uitvoerig heeft geschreven. Nieuw licht over zijne inzichten geven zij niet, maar zij geven den lezer aanleiding om over sommige dier inzichten verder na te denken, en daarin ligt hunne belangrijkheid. Men ziet er uit, hoe Ricardo steeds met de problemen, waarover hij getracht heeft licht te verspreiden, bezig is; zij verlaten hem nooit. Juist daarom echter is het opmerkelijk, dat de oogen hem niet zijn opengegaan voor zekere dwalingen, waarin hij is vervallen, en die ons jongeren zoozeer treffen, dat wij ons niet kunnen voorstellen, hoe zij een man als Ricardo bij voortgezet nadenken ontsnapt zijn.

Van Say sprekende, zegt hij in een zijner brieven aan Malthus ¹⁾: „He has two opposite notions of value.” Iets dergelijks verwijten wij thans aan Ricardo zelf. Hij heeft twee waardebegrippen dooreen gemengd. „The value of a commodity, or the quantity of any other commodity for which it will exchange, depends on the relative quantity of labour which is necessary for its production.” Zoo luidt, in de laatste uitgaaf der Principles, de aanhef der eerste stelling, die hij later belangrijk gaat wijzigen. Hier wordt gedacht aan ruilwaarde. „The relative quantity of labour”, zegt hij dus terecht. Maar al spoedig wordt dat woord „relative” geheel vergeten; reeds twee bladzijden verder lezen wij: „If the quantity of labour realized in commodities regulate their exchangeable value, every increase of the quantity of labour must augment the value of that commodity on which it is exercised, or every diminution must lower it.” Dit is alleen dan waar, indien niet de voortbrengingsmoeite van de overige zaken een gelijke verandering ondergaat. Ricardo verzuimt dit op te

¹⁾ Coll. Bonar, bl. 170.

merken. Eerst was het de betrekkelijke hoeveelheid arbeids, die de waarde der dingen bepaalde; voortaan wordt het de volstreckte hoeveelheid. Straks als hij naar een vasten waardemeter zoekt, zal hij zeggen, dat deze alleen te vinden is bij een artikel, welks voortbrenging altijd evenveel arbeid kost; hetgeen, indien van ruilwaarde gesproken wordt, slechts nauwkeurig is, wanneer de voortbrengingsmoeite der dingen in het algemeen niet verandert. Verandert deze, dan is het artikel, dat altijd evenveel arbeid kost, de slechtste (ruil)waardemeter, dien men zich denken kan.

De verwarring begint reeds bij de stelling, welker aanhef ik zoo even mededeelde. De waarde eener zaak, zoo lezen wij daar, hangt af van de betrekkelijke hoeveelheid arbeids, die tot hare voortbrenging noodig is, niet van *„the greater or less compensation which is paid for that labour.”* Wat bedoelt Ricardo met dit laatste? Denkt hij aan de betrekkelijke of aan de volstreckte belooning? In het eerste geval is zijne bewering onhoudbaar. Eene zaak kost 10 dagen arbeids, eene andere 20 dagen en elke dag arbeids wordt met éénen gulden beloond. Nu zal de waardeverhouding tusschen die twee zaken wel degelijk samenvallen met de verhouding tusschen de loonsommen. Of denkt hij aan het tweede, aan de volstreckte belooning? Maar dan is de tegenstelling valsch. Men kan zeggen: niet de absolute, maar de relatieve hoeveelheid arbeids bepaalt de ruilwaarde der dingen; of wel: niet de absolute, maar de relatieve belooning van den arbeid bepaalt haar. Doch de relatieve hoeveelheid arbeids tegenover de absolute belooning te stellen heeft geen zin. De zaak is echter deze: Ricardo schrijft wel: *„relative quantity”* maar hij denkt reeds hier aan een *„absolute quantity”*. Hij schrijft wel: *the value of a commodity, or the quantity of any commodity for which it will exchange*; doch terwijl hij dit schrijft staat een andere waarde dan ruilwaarde hem voor den geest, een waarde onafhankelijk van het ruilverkeer, een waarde — om in onze hedendaagsche boekentaal te spreken — die haren maatstaf vindt in de marginale nuttigheid der dingen.

Als Robinson Crusoe zich voor eenig doel moeite geeft, wordt de beteekenis, die hij hecht aan dat doel, gemeten door de volstreckte hoeveelheid arbeids, die hij zich ter bereiking

daarvan getroost. Hetzelfde geldt van de menschheid, of een deel der menschheid, als één geheel beschouwd. Indien wij een publiek werk laten uitvoeren, dat een millioen dagen vereischt, dan is het duidelijk, dat wij aan dat werk een „waarde“ toekennen van ten minste een millioen dagen arbeids. Indien wij, om 100 hectoliter tarwe te verkrijgen, 600 dagen arbeids verrichten, dan is het zonneklaar, dat wij aan 100 hectoliters tarwe een „waarde“ toekennen van 600 dagen arbeids of meer. Maar de uitdrukking Waarde heeft dan niet de beteekenis van Ruilwaarde, want de ruilwaarde der dingen kan onveranderd blijven, al kosten de dingen tweemaal meer arbeid dan vroeger. Voor zoover de ruilwaarde met den arbeid samenhangt, wordt zij bepaald door de betrekkelijke hoeveelheid arbeids, de „relative quantity of labour“, of, wat bij gelijkbeloonde moeite op hetzelfde nederkomt, door de „greater or less relative compensation paid for that labour.“ Ricardo onderscheidt niet tusschen die twee waardebegrippen; al de duisterheden in het eerste hoofdstuk der Principles ontstaan uit deze oorzaak. Zijne polemieken tegen Adam Smith wordt daardoor een toonbeeld van verwarring. Hij onderscheidt wel tusschen gebruiks- en ruilwaarde. Maar gebruikswaarde is de algemeene nuttigheid van een soort, niet de marginale nuttigheid van een hoeveelheid goederen. Zij houdt met arbeid geen verband, daar zij uitsluitend afhangt van de bekende eigenschappen der dingen.

Bij het lezen der brieven is het pijnlijk om op te merken, hoe deze waarlijk groote en scherpzinnige man in zijn denken wordt belemmerd, doordien hij enige waarheden, die ons nu zoo eenvoudig schijnen, niet heeft doorgrond. Hij schrijft eens aan Mc. Culloch: „I am not satisfied with the explanation which I have given of the principles which regulate value. I wish a more able pen would undertake it. The fault is not in the inadequacy of the doctrine to account for all difficulties, but in the inadequacy of him who has attempted to explain it“ ¹⁾. Neen, de fout is „the inadequacy of the doctrine“, en „inadequacy“ is het juiste woord om haar te kenschetsen.

Een sterker woord moet men bezigen, wanneer men zijne

¹⁾ Bl. 48.

theorie omtrent den invloed van belastingen, die de inkomsten der arbeiders treffen, wil beoordeelen. Volgens Ricardo, zooals men weet, verhoogten zulke belastingen het arbeidsloon met haar volle bedrag; niet alleen, zelfs niet in de eerste plaats, krachtens de bevolkingswet, waar wegens de vermeerderde vraag naar arbeid, die de uitgaven der regeering, waarvoor de belastingen moeten dienen, doen ontstaan. Deze wonderlijke leer, in Hoofdstuk XVI der Principles door hem voorgedragen, vindt men ook in de brieven. "Suppose wages not to be increased after the tax, everybody could employ the same quantity of labour as before, and to that demand would be added the additional demand of government for labour, who cannot expend these taxes without employing soldiers, sailors and many other labourers. This of itself would soon raise the price of labour, and transfer the burden to the employer of labour." (Bl. 55). Ricardo vergeet dat die "additional demand of government" (indien zij al bestaat, wat niet eens onder alle omstandigheden zeker is) volkomen zal worden opgewogen door "diminished demand" bij de belastingplichtigen, daar deze na de invoering der belasting juist zóóveel minder zullen te verteren hebben als het gouvernement meer. De vraag naar arbeidskrachten klimt niet door een aantal guldeus te doen verhuizen uit de beurzen der burgerij naar de schatkist.

Vreemd is het, dat Ricardo, die elders zoo goed toont te begrijpen, uit welke bron de vraag naar arbeidskracht ontspruit, hier in dwaling is vervallen. In denzelfden brief, waarin de regels voorkomen, die ik heb overgeschreven, spreekt hij over den invloed der belastingen op de loonen, en hij zegt daarover de verstandigste dingen. Hij toont aan, dat die invloed daarom nadeelig is, omdat de belastingen de besparingen verminderen: "it is only because taxation interferes with the accumulation of capital and diminishes the demand for labour, that it is injurious to the working classes. Sometimes it only retards the rate of accumulation; at other times it arrests it altogether, and on some occasions the taxes by being supplied at the expense of capital itself actually diminish the means of the country to employ the same quantity of labour as before." Niet dit is zijn zorg, dat de gegoeden hunne verteringen met het bedrag der belastingen zullen inkrimpen:

zijne zorg is dat zij die in het algemeen belang zeer nuttige inkrumping zullen nalaten. Uit zulke woorden spreekt de Ricardo, dien wij gaarne hooren. Hij spreekt niet minder uit de vele bladzijden in deze brieven tegen de korenwetten. De agrarische beweging was sterk in het Engeland dier dagen: in Ricardo vond zij een warmen tegenstander. De overwinning van Cobden, nu juist een halve eeuw geleden, is door hem voorbereid.

Wie het 31^e hoofdstuk der Principles kent, weet dat Ricardo's inzichten omtrent den invloed der werktuigen op het loon niet onveranderd zijn gebleven. Aanvankelijk deelde hij te dien aanzien in het gevoelen, dat thans nog het gevoelen is van vele economische schrijvers; ook hij was van oordeel dat, daargelaten misschien een tijdperk van overgang, de invoering van werktuigen van zelf een gunstigen invloed op het loon moet hebben. Maar voortgezette studie heeft hem tot een ander inzicht gebracht. In de derde uitgaaf van zijn werk laschte hij daarom een hoofdstuk in, dat van die veranderde meening rekenschap geeft. Hij toonde aan, dat de omzetting van vlottend in vast kapitaal, schoon voordeelig voor den kapitalist, op zich zelve de arbeiders moet benadeelen. Zijne redeneering is onberispelijk, maar onvolledig. Hij had óók behooren aan te toonen, dat de invoering van werktuigen de gelegenheid tot kapitaalvorming zeer vermenigvuldigt, en uit de ervaring kunnen bewijzen, dat daarvan altijd op ruime schaal gebruik wordt gemaakt. Zijne slotsom had dan kunnen zijn, dat, wel is waar, geen automatisch-gunstige werking der machines op het loon mag worden aangenomen, dat echter de voorwaarde, waaronder zulk een gunstige werking zich openbaren kan, nooit onvervuld blijft. Behoudens deze onvolledigheid is echter het hoofdstuk On Machinery een der schoonste in het geheele boek en een getuigenis van de volmaakte onafhankelijkheid, waarmede Ricardo de economische verschijnselen beoordeelde. Senior heeft getracht zijne redeneering te wederleggen ¹⁾, doch hij kon slechts de alledaagsche argumenten gebruiken, die ieder kent. Sedert de invoering der

¹⁾ Three lectures on the rate of wages, London 1830, bl. 40—44.

spinningjeunny wordt duizend maal meer katoen verwerkt, en wat dies meer zij.

Uit de brieven van Malthus was reeds gebleken, dat deze verandering van inzicht weinig in den smaak viel van Mc. Culloch. „Mc. Culloch has specifically and strongly objected to my chapter on Machinery; he thinks I have ruined my book by admitting it, and have done a serious injury to the science, both by the opinions which I avow, and by the manner I have avowed them“ ¹⁾). Hij zegt, dat tusschen Mc. Culloch en hem eenige brieven over het onderwerp gewisseld zijn. Het door Ricardo aan den verontwaardigden vriend geschrevene is nu in ons bezit, en het is zeer lezenswaardig. „I have not said that if Almighty Power would give us steam engines ready made, and capable of doing work for us without the assistance of human labour, that such a present would be injurious to any class. It would be far otherwise. But I have said that when a manufacturer is in possession of a circulating capital, he can employ with it a greater number of men; and if it should suit his purpose to substitute a fixed capital of an equal value for this circulating capital, it will be inevitably followed by a necessity for dismissing a part of his workmen, for a fixed capital cannot employ all the labour which it is calculated to supersede.“ ²⁾ Later komt hij op de zaak terug. Als Mc Culloch in 1822 een artikel in de Edinburgh Review over de korenwetten schrijft, zendt Ricardo hem een reeks aantekeningen. Daaronder komt dit voor. Gij zegt, dat vermeerdering van kapitaal de vraag naar arbeid doet aangroeien. „This is not absolutely true. I may build myself a workshop or construct a steam engine with my savings. I should thereby increase my capital, but the year following I might employ no more labour“ ³⁾). Volstreckte harmonie van belangen tusschen patroons en werklieden bestaat niet op het punt der werktuigen ⁴⁾). Het is, of hij er behagen in schept Mc. Culloch op dit voor hem gevoelig punt te prikkelen.

¹⁾ Coll. Bonar bl. 184.

²⁾ Bl. 109.

³⁾ Bl. 135.

⁴⁾ Bl. 136.

Ricardo zou echter beter hebben gedaan, zoo hij zijne onvolkomen theorie had aangevuld.

Ik kan niet alles vermelden. Voor hen, die belang stellen in Ricardo's denkbeelden over de verspreiding der edele metalen bevatten de brieven iets zeer gewichtigs. Hij begint met eenvoudig te herhalen wat in zijne brochure, *The high price of bullion* staat, met haar naschrift van 1811. Doch in een der laatste brieven, in dien van 3 Mei 1823, komt het een en ander voor, dat van dieper onderzoek getuigt, van meerdere rijpheid der gedachten ¹⁾. Dit verdient de aandacht van hen, die de theorie van 1811 volmaakt bevredigend achten.

In plaats van hierbij stil te staan vermeld ik nog een curieus voorval. In 1826 heeft Mc. Culloch, toen 27 jaar oud (hij is 77 geworden), een brochure geschreven, waarin hij voorstelt de rente der Engelsche staatsschuld met 25 à 40 percent te verminderen; de daling in de graanprijzen scheen hem dien forschen maatregel, waarvan hij veel heil verwachtte, te rechtvaardigen. Ricardo ontvangt dat fraaie stuk van den jongen schrijver en oppert daartegen ernstige bezwaren. Mc. Culloch heeft zijn plan losgelaten. Toen hij vijf jaren daarna over een verwant onderwerp schreef, liet hij zich hevig uit tegen rentereductie: hij noemde haar *„open and barefaced robbery.”* Gelukkig had de brochure van 1816, schoon weldra gevolgd door een boekdeel over hetzelfde onderwerp en waarin dezelfde denkbeelden werden verkondigd, weinig aandacht getrokken, en Mc. Culloch beijverde zich, die beide geschriften geheel te doen vergeten. Als hij lijsten van zijne werken uitgaf, liet hij ze onvermeld. Maar in Ricardo's *Principles* kwam ergens een noot voor, waarin van de zaak werd gesproken ²⁾, en Mc. Culloch wilde een volledige uitgaaf leveren van des meesters werken. Wat zou hij met die noot doen? — Hij liet haar achterwege!

P.

¹⁾ Bl. 149—151.

²⁾ Men vindt haar in de zeer aanbevelenswaardige uitgaaf van Gonner (Londen 1891) bl. 417.

EEN BELANGRIJK MUNTRAPPORT.

Administration des monnaies et médailles. —
Rapport au Ministre des Finances, 1re année,
1896.

Trots hen die in de laatste jaren, met meer of minder kennis van het onderwerp, met meer of minder waardeering der geschriften van andersdenkenden, het als een uitgemaakte zaak meenden te mogen voorstellen, dat de rol van het zilver als standaardmunt, althans in de landen der Westersche beschaving, was uitgespeeld, is de muntquaestie der laatste vijf-en-twintig jaren, de vraag: of in de richting der zilver-ontmunting moet worden voorgestuurd, dan wel het zilver naast het goud in eere hersteld moet worden, tegenwoordig meer aan de orde; en wij mogen wel zeggen, brandender dan ooit.

De lezer dezer regelen verwachtte intusschen niet, dat ik op dezen oogenblik nog weder eens een poging zou willen doen ter niteenzetting van den toestand met betrekking tot dien strijd om den standaard, zooals die zich thans vertoont, of tot toelichting van de meening van hen die, in steeds toenemend aantal, alleen in den overgang tot het internationale bimetalisme de eenige waarlijk bevredigende en afdoende oplossing van het vraagstuk zien en deze oplossing niet alleen theoretisch juist, maar ook practisch uitvoerbaar achten.

Mijn doel is voorshands bescheidener. Overtuigd van het voortdurend aan de orde zijn van het vraagstuk en doordrongen van zijn groote beteekenis, wensch ik slechts de aandacht te vestigen op een boek dat zeer welkom zal zijn aan allen, die het vraagstuk wenschen te bestudeeren, omdat het hun in beknotten vorm een aantal feiten voorlegt.

Voorwaar aan literatuur over de muntquaestie ontbreekt het niet. Om nu niet eens te gewagen van dien stortvloed van geschriften en redevoeringen over het onderwerp, dien wij aan den verkiezingsstrijd in de Ver. Staten verschuldigd zijn, zou er b. v. te wijzen vallen op het tijdschrift van de Engelsche Bimetallic League en op de brochures en tijdschriftartikelen die voortdurend verschijnen van de hand harer beste woord-

voerders, alsook van hunne tegenstanders, de mannen der „Gold standard defence association“; op de geschriften die uitgaan van de Fransche Ligue, enz. enz. Maar iets anders is een handboek dat zich bepaalt tot de vermelding van de feiten, vooral cijfers, welker kennis voor een ieder die het vraagstuk wil beoordeelen van het grootste gewicht zijn, en waarin deze feiten, zoo volledig mogelijk opgeteekend werden.

Terloops mag ik in deze categorie van geschriften niet ongenoemd laten de studie van Prof. W. Lexis over „Die Edelmetallgewinnung und Verwendung in den letzten zehn Jahren“ onlangs in Conrad's Jahrbücher verschenen, waarmee de schrijver de vroegere studiën van Prof. Soetbeer heeft vervolgd; en vooral niet de „Tabellen der Währungs-Statistik“ die door het K. K. Oostenrijksche Ministerie van Financien worden uitgegeven ten vervolge op het „Denkschrift über das Papiergeldwesen der Oesterreich-Ungarischen Monarchie“, waarvan in de laatste weken weder eene nieuwe aflevering van den tweeden bundel is verschenen, die o. a. eene uitvoerige monografie bevat over het muntwezen in Japan en over de handelsbeweging van dit tegenwoordig zooveel besproken rijk.

Maar voornamelijk toch beoog ik thans als een standaardwerk van gemelden aard hier te noemen het eerste Muntrapport van de fransche „Administration des Monnaies et Médailles“ dat dezer dagen het licht heeft gezien ¹⁾ en een alleszins waardige tegenhanger vormt van het sedert jaren zoo gunstig bekende tweeledige jaarverslag van den Directeur der Munt van de Ver. Staten van Amerika.

Men vindt in het fransche verslag met zijn 45 bijlagen, zeer uitvoerig natuurlijk ten opzichte van Frankrijk zelf, veel beknopter, maar toch wat de hoofdpunten betreft ook zoo volledig mogelijk, ten aanzien der hieronder genoemde landen: Italie, België, Zwitserland en Griekenland, voorts: Duitschland, Engeland, Britsch-Indie, Oostenrijk, Hongarije, Rusland, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Spanje, Portugal, Nederland, Servie, Vereenigde Staten van Amerika, Mexico, Uruguay, Ecuador, Egypte, Perzie, Japan, China, Turkije, de

¹⁾ Te Parijs bij de Imprimerie Nationale en verkrijgbaar à fr. 4 aan het Hotel des Monnaies.

navolgende onderwerpen behandeld: het muntstelsel, de aanmuntingen, de productie en de in- en uitvoeren en het industrieel verbruik der edele metalen, de muntvoorraad; en eindelijk algemeene statistieken over de productie der edele metalen, de muntvoorraden, de aanmuntingen en het industrieel verbruik, alsmede eene herleiding in francs van de waarde der voornaamste buitenlandsche munten; alsook — onder het hoofd: Frankrijk — een zeer uitgewerkt overzicht van de wisselingen van den goudprijs van het zilver.

Een groote waarborg voor de nauwkeurigheid en juistheid der opgenomen feiten en cijfers is gelegen in den persoon van den directeur de l'Administration des Monnaies et Medailles, den heer A. de Foville. Jarenlang stond deze algemeen geachte statisticus aan het hoofd van het bureau van het ministerie van financiën dat belast was met de uitgave van het algemeen bekende „Bulletin de statistique et de Législation comparée”, en zijne persoonlijke geschriften hebben niet minder dan dit maandblad er toe bijgedragen om zijn naam te vestigen. Mocht dan ook al bij de eerste bewerking van dit muntverslag een enkel foutje aan zijn helderen en scherpen blik ontsnapt zijn ¹⁾, men zal er staat op kunnen maken dat in eene volgende uitgave de verbetering niet uit zal blijven.

Aan allen, die in de muntquaestie of ook in het algemeen in muntaangelegenheden belang stellen, wensch ik dan ook het genoemde fransche Muntverslag ten zeerste aan te bevelen. Zij zullen er een onmisbare vraagbaak in vinden, een dier boeken die men bij zijn lectuur steeds bij de hand wenschte te hebben.

Eenige opmerkingen ten slotte naar aanleiding eener onvolledigheid in het genoemde Muntverslag; onvolledigheid intus-

¹⁾ Terecht wordt door Edm. Thery in l'Economiste Européen (het nr. van 24 October) opgemerkt, dat in het graphisch overzicht van den zilverprijs te Londen van 1860 tot 1892 verzuimd is aanteekening te maken van de eerste beperking der zilvertaanmunt in Frankrijk, waartoe bij besluit van 6 September 1873 overgegaan werd, terwijl toch juist het onder den invloed van dit besluit was dat voor het eerst de zilverprijs te Parijs onder de muntpariteit daalde.

schen waaraan de samensteller van het verslag geen schuld heeft. Integendeel, de heer de Foville vestigt zelf er de aandacht op maar moet vermelden, dat zijne pogingen, om in de bedoelde leemte te voorzien, grootendeels zonder uitslag zijn gebleven. Het betreft het industrieel gebruik der edele metalen. De groote beteekenis van de kennis daarvan vereischt wel geen betoog. Wat baat het ons toch, wanneer wij den invloed willen beoordeelen van de jaarlijksche productie van het goud en het zilver ten opzichte van den geldomloop, indien wij wel het brutocijfer der productie kennen doch niet weten voor welk bedrag die beschikbaar komt voor muntgebruik? En nu is, ongetwijfeld, dit wel een onderdeel der feiten betreffende de edele metalen, waarvan de juiste kennis zeer moeilijk te verkrijgen is; toch zou men zeker hierin veel verder komen indien overal het mogelijke verricht werd om goede resultaten te verkrijgen. Daaraan echter ontbreekt veel. Ten aanzien van Engeland en Duitschland b. v. vindt men noch in het Fransche muntrapport, noch in dat der Vereenigde Staten, eenige opgave. Het antwoord op de desbetreffende vraagpunten door de regeering der Vereenigde Staten jaarlijks aan hare diplomatieke agenten gesteld, luidde voor 1894, uit Engeland: geen informatiën bruikbaar, uit Duitschland: bij gebrek aan officieel onderzoek ter zake, kan geen antwoord gegeven worden.

Welke nu is te dezen opzichte de toestand in Nederland? Ziedaar het punt waarop ik hier ter plaatse wensch te komen.

Men vindt in het fransche muntrapport, overgenomen uit dat der Ver. Staten, voor Nederland in 1894 aangegeven een industrieel verbruik van 423 KG. goud en 3.713 KG. zilver. Deze opgave berust, blijkens het antwoord door de Amerikaansche Legatie te 's-Gravenhage aan de regeering der Vereenigde Staten gegeven ¹⁾, uitsluitend op de aangiften van gouden en zilveren werken bij de waarborgkantoren, en uit het Algemeen Verslag van het Munt-College over 1895 ²⁾ blijkt dat die opgave door dit College is verstrekt. Dezelfde opgave komt, uit dezelfde bron, in de Oostenrijksche „Tabellen” voor,

¹⁾ Report of the Director of the Mint for the fiscal year ended June 30, 1895, bl. 382.

²⁾ Bl. 8 van dit Verslag.

daar echter nog aangevuld door eene opgave van den invoer van blad- en draadgoud.

Welnu, zou het niet op den weg liggen van het Munt-College omtrent het industriëel verbruik van goud en zilver in Nederland een meer afdoend onderzoek in te stellen?

Het cijfer dat voor het industriëel verbruik in Nederland wordt opgegeven is opvallend klein. Het is voor het goud slechts ongeveer het zevende van wat voor Portugal wordt vermeld ¹⁾. Een nader onderzoek ware dus inderdaad niet ongemotiveerd. Men zou zich daarbij kunnen gedragen naar hetgeen b. v. in de Vereenigde Staten van Amerika of in Oostenrijk geschiedt.

Niet alleen ook, ten einde Nederland verrichte wat mogelijk is om tot de kennis van het industriëel verbruik der edele metalen in het algemeen te komen, ware dit nuttig. Nog om eene andere reden. Het Jaarverslag van het Muntcollege bevat geregeld de berekening der in circulatie zijnde betaalmiddelen, doch met deze beteekenisvolle bijvoeging „behoudens hetgeen door versmelting voor industriele doeleinden of op andere wijze (verlies enz.), voor raming niet vatbaar, aan den omloop werd onttrokken.”

Daar nu met deze onttrekking geen rekening wordt gehouden, is het inderdaad onmogelijk den juisten stand van zaken te kennen; doch zooveel is zeker, het werkelijke bedrag der in circulatie zijnde gouden munt is niet het bedrag in het muntverslag vermeld. Het is vermoedelijk aanzienlijk lager. En het zou toch inderdaad wel nuttig zijn daarvan een juistere voorstelling te bekomen.

Nochtans, eene groote moeilijkheid zou aan dat onderzoek verbonden zijn. Het zou een aantal jaren terug moeten gaan. Het is bekend dat onze goudsmiden bij voorkeur hun grond-

¹⁾ Niet ondienstig is het allicht hierbij op te merken, dat het vermelde bedrag van 423 KG. goud beteekent de reële goudwaarde der aangegeven werken. Hun bruto gewicht is, zooals ook van elders bekend is, aanzienlijk hooger — zie b.v. «Onderzoek naar het verbruik van sommige voedings- en genotmiddelen» uitgegeven door de Centrale Commissie voor de Statistiek. Maar het bedoelde cijfer voor Portugal (2752 KG.) wordt uitdrukkelijk opgegeven als de goudwaarde voor te stellen.

stof zoeken in gouden muntstukken, die zij versmelten. Ben ik wel ingelicht, dan worden daartoe tegenwoordig veelal twintigmarkstukken gebruikt, wegens de moeilijkheid om onze tienguldenstukken te bekomen. Is dit algemeen het geval, of wel gaan ook nog steeds tienguldenstukken in den smeltkroes? Zoo niet, sedert wanneer niet meer, en in welke mate was dit in vorige jaren wel het geval? Ziedaar vragen waarop het wenschelijk zou zijn het antwoord te bekomen. Zou niet hiertoe ten minste een poging gedaan kunnen worden?

October 1896.

G. M. BOISSEVAIN.

De door Mr. N. G. PIERSON voorgestelde wijziging in de wetgeving op de grondbelasting voor zoo verre deze de ongebouwde eigendommen betreft. *Acad. Proefschrift* van Mr. J. J. VAN KONIJNENBURG, 's-Gravenhage 1896.

Bij het bewerken van bovenvermeld proefschrift, dat de Redactie mij ter bespreking zond, meen ik, dat het den schrijver is gegaan, gelijk het ook andere (ik spreek bij onderzinking) ging, die ongeveer hetzelfde onderwerp kozen

Het werk wordt aangevangen met de bedoeling de beste wijze van taxatie der belastbare opbrengst van ongebouwde eigendommen te bespreken — in casu zelfs een bepaald reeds in een wetsontwerp gegoten systeem —; aan die bespreking zal eene inleiding omtrent de grondbelasting als deel van het belastingstelsel voorafgaan.

Bij de bestudeering van het onderwerp blijkt evenwel al spoedig, hoe moeilijk het is voor een leek om zich een goed denkbeeld van het schattingswerk te vormen, hoe onmogelijk bijna om voldoende met redenen omkleed partij te kiezen voor of tegen een of ander onderdeel van het systeem; daarnaast doet de bestudeering van wat slechts inleiding zoude worden, vele vragen rijzen, bij welker beoordeeling geen ondervinding doch slechts gezond verstand er gemakkelijk te vinden gegevens noodig zijn. Is het wonder als de inhoud en titel van het proefschrift elkander ten slotte niet geheel dekken?

Van de bedoelde dissertatie is hoofdstuk IV bijzonder aan het in den titel genoemd wetsontwerp gewijd. Wie evenwerverwacht, dat dit hoofdstuk het belangrijkste is van het geschrift en dat het onderwerp daarin aan strenge kritiek onderworpen of wel krachtig tegen de kritiek van anderen verdedigd wordt, zal wellicht eenigzins te leur gesteld worden.

Mr. K. is een groot bewonderaar van het wetsontwerp; slechts op een paar uiterst ondergeschikte punten acht hij wijziging gewenscht. Blijft tengevolge dezer omstandigheid afbrekende kritiek geheel uit, verdediging van het wetsontwerp tegen de ongunstige kritiek van anderen ontbreekt haast evenzeer. En toch heeft het aan zulke kritiek op de technische bepalingen van het ontwerp niet ontbroken; het afdeelingens verslag der Tweede Kamer bevat menige bedenking, die de weerlegging waard is, en ook op de vergadering der Nederlandsche Maatschappij van Landbouw op 18 Dec. 1893 is aan de bepalingen omtrent het schatten, de vrijstellingen enz. de critiek niet gespaard.

De samenstelling der Commissies en haar onderling verband, de regeling voor de landbouwgebouwen en vooral het nieuwe voorschrift (art. 93) tot vrijstelling gedurende 25 jaar van de meerdere opbrengst door duurzame verbeteringen verkregen, lokten b.v. nog al wat bezwaren uit.

Wat het eerste punt betreft, zoo ik de veel voorkomende vrees voor fiscaliteit erg deelde, dan zou ook mij een hoofdcommissie door den Minister van Financien benoemd niet bekooren, hoe hoog Mr. K. ook van hare onafhankelijkheid opgeeft; en wat laatstgenoemd punt betreft, moet ik erkennen, dat wat de Tweede Kamer over de onuitvoerbaarheid van art. 93 heeft gezegd, mij niet met twee woorden te weerleggen schijnt. De heer Meyer, die het onderwerp in de vergadering der Nederlandsche Maatschappij inleidde, dacht er evenzoo over.

Na hetgeen ik evenwel in den aanvang van deze bespreking zeide, maak ik er den heer K. geen verwijt van dat hij in zijn IV Hoofdstuk zoo weinig strijdlustig is. Het hoofdstuk heeft in elk geval de waarde dat het belangstellenden in staat stelt op korte, gemakkelijke en aangename wijze van het ontwerp en de toelichting kennis te nemen, een waarde, die niemand, na de officieele stukken doorgeworsteld te hebben, gering zal

achten. De schrijver is in de ingewikkelde materie dunkt mij goed doorgedrongen en geeft die duidelijk weer.

Méér stof tot bespreking dan dit IV hoofdstuk leveren de inleidende Hoofdstukken. Wel is waar zijn de oeconomische beschouwingen van den schrijver niet vol nieuwe gezichtspunten, doch het standpunt door hem in navolging van Mr. Pierson verdedigd, het standpunt ook ingenomen bij het ontwerp en bij de vermogensbelasting wordt nog zoo weinig begrepen, dat elkeen die het nog eens op zijne manier duidelijk uiteenzet een verdienstelijk werk doet.

Als waren de bladzijden 402 vlg. en 477 vlg. van Mr. Pierson handboek, dl. II nooit geschreven beweren nog steeds „velen“ in de 2e Kamer, en ook het landbouwcomité in zijn adres en de Hr. Meyer in zijn praeadvies, dat sinds in 1892 de resultaten der schatting van 1879 en volgende jaren zijn toegepast en sinds het ontwerp Pierson de tienjaarlijksche herziening voorstelt, aan de leer, dat de grondbelasting is geamortiseerd en mitsdien werkt als een grondrente alle steun ontnomen is.

En toch niets is minder waar. Mr. Pierson zegt het in zijn leerboek duidelijk: de periodieke herzieningen zijn onmisbaar, niet omdat de amortisatie niet bestaat doch om de amortisatie zuiver te doen zijn en de minister Pierson heeft het ook, dunkt mij, in de vermogensbelasting duidelijk genoeg doen uitkomen, dat onze grondbelasting z. i. geamortiseerd is; anders toch bevatte die belasting zonder twijfel, dubbelbelasting voor de grondeigenaars.

Van deze verwarring ligt evenwel m. i. de schuld niet het minste bij de voorstanders zelve dier amortisatieleer, waarbij toch periodieke herschattingen noodig zijn.

Zoo zien we ook Mr. K. die leer wederom vierkant plaatsen tegenover de beide theorien, die tot nu toe om den voorrang streden n.l. de theorie, dat de grondbelasting een partieele inkomstenbelasting is, en die welke er eene staatsgrondrente in ziet.

Of er wel reden bestaat van het standpunt van den schrijver om deze laatste zoo te verwerpen? Het eenige verschil tusschen de geamortiseerde zakelijke belasting, zooals hij haar noemt, en de staatsgrondrente steekt hierin dat bij de eerste het staatsaandeel een vast percentage moet zijn, terwijl het bij de laatste een vast bedrag zou zijn. Ik acht het evenwel twijfel-

achtig of dit „vast bedrag” wel een noodzakelijk element der grondrente is. In engeren zin tegenover tienden gebruikt, bedoelt men met grondrente wel is waar steeds een vast bedrag, in ruimeren zin omvat het woord grondrente evenwel ook de tienden en het kan dus moeilijk gezegd worden, dat een recht op een percentsgewijze aandeel in de opbrengst geen grondrente kan genoemd worden.

Ik meen dan ook, dat de leer „dat de grondbelasting een staatsgrondrente is”, door wie als Mr. K. denkt niet moet worden losgelaten, doch moet worden aangevuld tot: „een „staatsgrondrente, die opdat de amortisatie zuiver zij en blijve „niet tot een vast bedrag doch tot een vast percentage moet „gaan.” Behalve dat de theorie onder die formuleering niet tot de bovengemelde verwarring aanleiding geeft, als zoude met het loslaten van het vast bedrag ook de amortisatieleer prijs gegeven worden, is daaraan m. i. nog een voordeel verbonden.

Wie de grondbelasting als een staatsgrondrente beschouwt, waarvan de grondeigenaar, dank zij de zuivere amortisatie, door periodieke herschattingen te verkrijgen, voordeel noch nadeel heeft, ziet van zelf in dat van opcenten daarop geen sprake mag zijn. Voor de rijksopcenten heeft Mr. Pierson dat bewezen; het geldt dunkt mij niet minder voor de provinciale en gemeentelijke.

De grondbelasting toch in dit systeem, wordt bijna tot een privaatrechterlijken band tusschen staat en grondeigenaar. Evenmin als iemand op een rijksverpachts canon of op de pachtenningen van domeinen provinciale opcenten zal willen heffen, kunnen de voorstanders der staatsgrondrentetheorie provinciale opcenten op de grondbelasting op ongebouwde eigendommen verdedigen.

Mr. K. is dit niet met mij eens; hij bespreekt de opcenten wel niet in dit verband, doch het blijkt, waar hij op bladzijde 21 betoogt, dat naast de wijziging van het bedrag der grondbelasting, ten einde het aangenomen percentage te herstellen, ook wijziging van het bedrag door vermeerdering van provinciale opcenten te verdedigen is, b. v. indien de provincie werken aanlegt voordeelig voor de grondeigenaren.

Naast de beschouwing op bladzijde 12, waar de schrijver zegt dat de grondbelasting op zich zelf een gebrekkige belasting

zou zijn, wijl ze niet met de draagkracht rekening houdt en dat zij dan ook slechts te verdedigen is op historische gronden en omdat afschaffing een ongemotiveerd geschenk aan de grondeigenaars zou zijn, komt mij dat betoog inconsequent voor. Ook de staat legt werken aan, waarvan de grondeigenaars profiteren; als het niet verdedigbaar is, dat deze zijn werken uit opcenten op de grondbelasting betaalt, wijl hij die uit belastingen naar draagkracht moet bekostigen, waarom geldt dat dan niet voor provincie en gemeente?

Neen, nu bij de vermogensbelasting is erkend dat de grondbelasting geen belasting doch een overoud staatsaandeel in de opbrengst van den bodem is, nu behooren de gemeentelijke en provinciale opcenten naar een percentage, berekend uit de gemiddelde opcenten der laatste jaren (m. a. w. voor zoover de provinciale en gemeentelijke kunnen geacht worden geamortiseerd te zijn), te worden gefixeerd en behoort er van wijziging van opcenten op wat geen werkelijke belasting is te worden afgezien.

Is het noodig uitwonende eigenaren van onroerende goed hooger te belasten, dan moet er naar andere middelen worden omgezien om daartoe te geraken.

Behalve deze opmerking heb ik tegen het theoretisch betoog over de werking der grondbelasting in Hoofdstuk I van het Proefschrift niet in te brengen. Het bezwaar, tegen het stelsel van een vast percentage ingebracht, dat de staat op die wijze te zeer wisselende inkomsten zoude krijgen, wordt door den schrijver m. i. zeer goed weerlegd. Stijgen de graan- en tarweprijzen zoo ongeveer luidt het betoog, door toenemen van bevolking (wellicht door protectie) en wordt de opbrengst daardoor grooter, welnu, wat is billijker dan dat de staat de vertegenwoordiger van alle consumenten, die er onder lijden, een grooter bedrag als zijn aandeel krijgt? En omgekeerd, als de prijzen dalen en alle consumenten profiteren, wat is billijker dan dat de staat met een kleiner bedrag tevreden is. In ongunstige tijden als de voedingsmiddelen in prijs stijgen, zullen de andere belastingen met meer moeite worden opgebracht; zijn de voedingsmiddelen goedkoop, dan kan de staat gemakkelijk het tekort der grondbelasting elders verhalen.

In 't voorbijgaan wijs ik er op, dat, als die redeneering opgaat

voor een staatsaandeel van 6 pCt. zij nog sterker gelden zou, als de staat alle grond bezat en 100 pCt. der opbrengst kreeg.

In Hoofdstuk III deelt de schrijver kortelings de geschiedenis der Nederlandsche grondbelasting mede en trekt daaruit de gevolgtrekking wat nu verder bij ons te doen staat, t. w.: handhaving van het in 1892 aangenomen percentage van 6 pCt. door periodiek de opbrengst te taxeerén, waarvoor Mr. Pierson's wetsontwerp, maar het oordeel van Mr. K. gelijk ik reeds zeide, het juiste systeem aanwijst.

De beschouwingen in dit Hoofdstuk zijn het logisch gevolg van die in Hoofdstuk I en deel ik geheel.

Slechts kan ik den schrijver niet toegeven dat de wetten van 1879 en Dec. 1892 een goede oplossing aan het sinds jaren hangende grondbelasting vraagstuk hebben gegeven.

Art. 37 der wet van 1879, voorschrijvende, dat de resultaten moesten worden gebruikt om de grondbelasting daarnaar om te slaan acht ik een fout. Tegenover Mr. K. ben ik van meening dat zij die tot 1879 (althans tot 1872) niet geloofden aan wijziging der grondlasten de meerderheid vormden niet alleen, doch ook meer steun voor hun geloof hadden in de geschiedenis der laatste 40 jaren dan zij, die wel aan een toekomstige wijziging dachten.

En hoe Mr. K., kan beweerén dat men het geloof dezer (volgens mij) meerderheid tot grondslag nemende, van elke verbetering der grondbelasting had moeten afzien, begrijp ik niet, waar hij zelf met een enkel woord het juiste middel tot verbetering dat had moeten worden toegepast noemt n.l. fixeering voor ieder perceel van het percentage, dat, blijkens de her-taxatie van 1880 en volgende jaren tijdens de taxatie daarvan betaald werd.

Ik zou dan ook het best gevonden hebben, dat men in 1892 Art. 37 der wet van 1879 alsnog had ingetrokken en de resultaten der taxatie niet voor peraequatie had gebruikt doch voor berekening van het percentage dat voor ieder perceel moest worden gefixeerd.

Behield men evenwel het gewraakt Artikel dan ware theoretisch slechts te verdedigen geweest om het oude percentage te herstellen d. i. 12.13 pCt. te gaan heffen gelijk in 1834 gebeurde.

Immers, zoo inderdaad al wie sinds 1833 grond kocht of

toebedeeld kreeg op herziening der grondlasten had gerekend, dan had men toch nooit het recht op iets anders te rekenen, dan dat te avond of morgen het percentage van 1833 weer zuiver zou worden geheven m. a. w. men amortiseerde, naar verondersteld moet worden, bij de bepaling der koopsom 12.13 pCt. der opbrengst voor grondbelasting.

Eenvoudige peraequatie, in dien zin dat de een meer gaat betalen, niet ten behoeve van den Staat, doch ten bate van een ander, daarvoor is in geen enkele grondbelastingtheorie plaats, daarop heeft dus — althans voor 1879 — niemand mogen rekenen.

Het eenige wat de schrijver m. i. had kunnen zeggen is dat het der regeering in 1892 niet euvel te duiden was, dat zij voorstelde de knoop eenvoudig door te hakken.

Aan herstel van het percentage 12.13 pCt. was niet te denken nu de grondeigenaren zoo algemeen in beklag waren en zich reeds verongelijkt achtten door de vermogensbelasting; en dat de regeering, die meer had te doen dan de grondbelasting te regelen, het debat over art. 37 der wet van 1879, al achtte ze het artikel slecht, niet wenscht te heropenen, was ook zeer verklaarbaar.

Dit eene punt daargelaten deel ik de beschouwingen van den schrijver in zijn IIIe Hoofdstuk geheel; zoo bv. zijne bestrijding van Mr. Cremers, die in 1892 nog een laus brak voor „een staatsgrondrente tot een onveranderlijk bedrag“, een bestrijding waarbij de schrijver uit den aard der zaak, min of meer in herhaling valt van hetgeen hij in Hoofdstuk I zeide over de wenschelijkheid, dat de amortisatie der belasting bij elke overdracht van den grond zoo zuiver mogelijk zij en de eigenaren dus feitelijk van het bestaan der belasting noch in hun voordeel noch in hun nadeel iets bemerken.

Mijn conclusie omtrent het geheele werk van Mr. Konijnenburg is, dat hij met zijn proefschrift den naam die zich zijne familie op het gebied der grondbelasting heeft gemaakt, eere heeft aangedaan. Wie zich voor het onderwerp in zijne dissertatie behandeld, interesseert, zal er zich over verheugen, dat de schrijver, de gemakkelijke wijze, waarop de meesterstitel te kwader ure verkrijgbaar is gesteld, heeft versmaad en zich heeft opgemaakt om met een geschrift voor de faculteit te verschijnen.

DEN HAAG, September 1896.

A. v. GIJN.